

पूर्वमध्यमा प्रथमखण्ड

विषय कोड : 503

भारतीयसंस्कृतिः विज्ञानञ्च

तृतीयं प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देशा : (1) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

(2) प्रश्नानां समक्षम् अङ्काः निर्दिष्टाः।

1. यथोचितं विकल्पं लिखत —

10

(क) योगसूत्रस्य प्रणेता अस्ति —

(1) वेदव्यासः

(2) जैमिनीः

(3) पराशरः

(4) पतञ्जलिः

(ख) महाभारतस्य नामान्तरम् अस्ति ?

(1) चतुर्विंशतिसाहस्री

(2) शतसाहस्रीसंहिता

(3) सप्तसप्ततिः

(4) सप्तशती

(ग) आयुर्वेदस्य जन्मदाता कः वर्तते ?

(1) धन्वन्तरिः

(2) पतञ्जलिः

(3) कपिलमुनिः

(4) जैमिनीः

(घ) विजयदशमी कस्मिन् मासे आयोज्यते ?

(1) फाल्गुन मासे

(2) चैत्र मासे

(3) श्रावण मासे

(4) आश्विन मासे

(ड) मीनाक्षीमन्दिरं कुत्र वर्तते ?

(1) मध्यप्रदेशे

(2) महाराष्ट्रप्रदेशे

(3) मदुरैनगरे

(4) उत्तरप्रदेशे

2. यथायोग्यं योजयत -

10

(क) धर्मलक्षणं

(क) चरकः

(ख) महाकालमन्दिरं

(ख) अर्जुनः

(ग) वैद्यनाथ ज्योतिर्लिंग

(ग) दशकं

(घ) शल्यज्ञः

(घ) उज्जयिनी

(ङ) द्रोणाचार्यस्य शिष्यः

(ङ) देवघर (झारखण्डम्)

3. सत्य वाक्यानां समक्षम् 'आम' असत्य वाक्यानां समक्षम् 'न' इति लिखत् -

10

(क) रामायणस्य मुख्यरसः करुणः नास्ति।

(ख) आयुर्वेदः विज्ञानम् अस्ति।

(ग) भारतीयसंस्कृतिः धर्मप्रधानम् अस्ति।

(घ) शतपथब्राह्मण सामवेदे सम्बन्धोऽस्ति।

(ङ) पुराणं पंचमो वेदः अस्ति।

4. रिक्तस्थानानि पूरयत -

10

(क) जन्मना जायते शूद्रः उच्यते।

(ख) पुराणम् लक्षणम्।

(ग) बद्रीनाथमन्दिरं अस्ति।

(घ) उत्तरप्रदेशे कुम्भपर्वणः आयोजनम् भवति।

(ङ) मध्यप्रदेशस्य प्रमुख नदी अस्ति।

5. एकवाक्येन उत्तरम् लिखत -

10

- (क) योगस्य कति अंगानि स्वीकृतानि योगसूत्रे ?
- (ख) विराट्पुरुषस्य मुखं को विद्यते ?
- (ग) पुंसवनसंस्कारः कदा भवति ?
- (घ) वेदाङ्गानि कति सन्ति ?
- (ङ) 'माताभूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याः' सूक्ति कस्मिन् वेदे मिलति ?

6. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु समाधेयाः -

20

- (क) बाल्मीकिरामायणस्यादिमं श्लोकं लिखत।
- (ख) विवाहाः कति तेषां नामानि लिखत।
- (ग) प्रमुखोपनिषदः के, नामानि लिखत।
- (घ) भारतीयसंस्कृते ध्येयवाक्यम् किमस्ति ?
- (ङ) दशकं धर्मलक्षणं लिखत।
- (च) वसुधैव कुटुम्बकम् केषां कृते विद्यते ?
- (छ) पञ्चमहायज्ञानां नामानि लिखत।
- (ज) षोडशसंस्काराणां नामानि लिखत।
- (झ) भूतयज्ञेन कोऽभिप्रायः ?
- (ञ) यमाः कति ?

7. अधोलिखित प्रश्नद्वयं समाधेयम् -

15

- (क) पुरुषार्थाणां महत्त्वम् विवेचयत।

(ख) वर्णव्यवस्थानुसारं ब्राह्मणस्य कर्तव्यम् किम् इति लिखत।

(ग) अष्टादशपुराणानां नामानि लिखत।

(घ) भारतीयसंस्कृतौ नारीणां स्थानं निरूपयत।

8. अधोलिखितमेकमधिकृत्य निबन्धः लेख्यः -

15

(क) भारतीयसंस्कृतिः।

(ख) परोपकारः।

(ग) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्।